

Afschieten van Reeën *het gewenste beheer?*

THEO VERSTRAEL

Duinen zijn als biotoop ideaal voor Reeën. Op hun beurt geven Reeën aan duingebieden een niet geringe meerwaarde en bezorgen ze natuurliefhebbers veel plezier én een tikkeltje spanning. Da's dus een mooie combinatie, iedereen gelukkig, einde verhaal.

Nee dus. Want Reeën bezorgen duinbeheerders wel degelijk extra kopzorgen. Verkeersslachtoffers, gedupeerde boeren en verontwaardigde recreanten kunnen een bonte stroom klagers vormen voor zijn of haar bureau. Het jachtgeweer lijkt vaak een goede oplossing. Maar wellicht is ook bij deze vorm van jacht een gezonde achterdocht op zijn plaats?

Problemen met Reeën spitsen zich toe op twee punten: schade aan de landbouw en verkeersongevallen. Gezien de omvang van de populaties vallen de problemen met de landbouw eigenlijk reuze mee. In ieder gebied zijn er wel klachten maar nergens loopt dit uit de hand. Op het vasteland lijden bollenboeren aan de binnenduinstrand wel eens schade door Reeën. De dieren blijken een voorkeur te hebben voor het duurdere soort tulpenbol, terwijl ze

hyacinten totaal negeren (een kwestie van smaak dus!). Wanneer de problemen aanhouden wordt zo mogelijk gekozen voor afschot van de boosdoener(s). De jachtpachter van de boswachterij Noordwijk, die als gevolg van de lage reeënstand aldaar totaal geen trek heeft om beesten af te schieten, past een ander middel toe: hij strooit "bloedmeel" op de randen van de bollenpercelen waarna de Reeën zich niet meer laten zien. Wanneer incidenteel toegepast blijkt het een effectief (en reevriendelijk!) middel; alle reden dus om dit ook in andere gebieden toe te passen.

Verkeer

Een groter probleem vormen de aanrijdingen met Reeën, die zich vrijwel overal blijken voor te doen. Waar een weg aan weerszijden wordt omgeven door voor Reeën geschikt biotoop, bestaat er een kans dat de dieren "wisselen" van het ene naar het andere gebied. Op Ameland is de verbindingsweg Nes-Ballum ter hoogte van de Roosduinen zo'n beruchte wisselplaats. Jaarlijks worden hier 2 à 3 dieren doodgereden, wat op een populatie van 60 Reeën nogal veel is. Binnenkort zullen schapen de

foto: H.J. Verdonk

Het voorkomen van Reeën in de duinen (naar deze tabel wordt verwezen in het eerste artikel over reeën in DUIN 1990 nr. 4).

gebied	sinds	herkomst	ge-schat aan-tal ¹	dicht- heid per 100 ha	jacht
Ameland	1945	1e overgelopen daarna uitgezet	50-60	5.0	nee
Zwanenwater	-	incidenteel			
NHD	-	incidenteel			ja
Z-Kennemer- land	1952	uitgezet	70-90	3.6	ja
AWD	1962	uitgezet	200	5.0	ja
Noordwijk	1970	uit AWD	15		nee
Coepelduinen	1989	uit Noordwijk	3		nee
Berkheide	-	incidenteel			
Meijendel	-	incidenteel			
Solleveld	-	incidenteel			
Voorne	1950	uitgezet	80-90	6.7	
Goeree-Overfl.	1970	uit Voorne /Schouwen	200	10.0	ja ²
Schouwen- Duiveland	1937	uitgezet	300	10.0	ja
Walcheren	1970	uit Z-Beveland	80	10.0	ja

- 1 Het tellen van Reeën in de duinen is een zeer tijdrovende en lastige klus, waarvoor verschillende methoden in zwang zijn. De hier opgegeven aantallen zijn minimumschattingen.
- 2 Reeën worden (nog?) niet bejaagd in het eigendomsgebied van Natuurmonumenten.

Roosduinen gaan begrazen en de beheerders denken er sterk over om het daarvoor benodigde raster op een rekerende hoogte te brengen. Zo'n reeraster staat al enige jaren aan de zuid- en zuidostrand van de Amsterdamse Waterleiding-duinen. Sindsdien is in die omgeving geen sprake meer van landbouwschade of verkeersongevallen. Noordwaarts vanaf ingang De Oase ontbreekt dit raster en daar vormen Reeën, die wisselen tussen het duingebied en de binnenduinoelandgoederen en villatuinen, nog wel een potentieel gevaar. Omdat een reeraster een grote investering met zich mee brengt, hebben de meeste beheerders gekozen voor een goedkopere oplossing, namelijk het plaatsen van "wildspiegels" (lage paaltjes met op de kop spiegels waarin de koplichten van auto's reflecteren). Op Schouwen-Duiveland is het aantal ongevallen met Reeën op de weg van Renesse naar Burgh-Haamstede door deze maatregel drastisch gereduceerd.

Natuurlijke vijanden

Rekerende rasters en wildspiegels moeten voorkomen dat Reeën uittreden en schade toebrengen aan derden. Maar ook binnen de duingebieden zelf zien veel beheerders zich voor een probleem gesteld. Sinds het verdwijnen van Bruine beer en Wolf uit ons land kent het Ree geen natuurlijke vijanden meer die in staat zijn om de populatiegrootte te beïnvloeden. Voedselaanbod en dekkingmogelijkheden zijn daardoor de beperkende factoren geworden voor het aantal dieren dat een gebied kan herbergen.

Vrijwel alle beheerders zijn het er echter over eens dat er zich in zo'n situatie ongewenste ontwikkelingen gaan voordoen. De konditie neemt in het algemeen af, de dieren worden kleiner, valen van kleur en vallen eerder ten prooi aan natuurlijke doodsoorzaken als parasitaire ziekten en honger. Vooral voor ziekten zijn de beheerders beducht omdat de Reeën regelmatig het duingebied verlaten om op weilanden, waar vee graast, hun kostje bij elkaar te scharrelen. Bovendien vinden ze het ongewenst dat recreanten oog in oog kunnen komen te staan met een kreperende Ree (Bambi-effekt?). Daarom kiezen zij voor selectieve bejaging van de Reeën (zie kader).

Noodzaak bejaging

Is dit verhaal echter ook waar of biedt het jagers een mooi alibi om Reeën te kunnen schieten? Uit onderzoek in Friesland bleken de hierboven geschetste ontwikkelingen zich inderdaad voor te doen (1). Nu is een Fries moeras nauwelijks te vergelijken met de duinen, maar ook uit onderzoek aan gewichten van geschoten dieren uit de AWD lijkt naar voren te komen, dat er een kern van waarheid huist in het verhaal over de jacht. Aan het eind van de 70-er jaren werd de reepopulatie in dit gebied geschat op 300 à 400 stuks. De gewichten van geschoten kalveren schommelden rond de 7,5 kilo. Op advies van de wetenschappelijke begeleidingscommissie werd besloten de stand terug te brengen tot ca. 200. Dit aantal werd vastgesteld op basis van een wenselijk geachte dichtheid van 5 Reeën per 100 ha. (2). Het afschot werd hierop afgestemd en na enige jaren was dit streefgetal inderdaad gehaald. De gewichten van de kalveren namen toe tot ca. 10 kilo. Uiteraard is dit nog geen bewijs voor een oorzakelijk verband tussen de dichtheid en het gewicht van de Reeën (ook andere oorzaken kunnen de waargenomen gewichtstoe-namen hebben veroorzaakt), maar het lijkt er op dat er als gevolg van het afschot meer voedsel beschikbaar is per kalf.

Reeën in het Noord-hollands Duinreservaat

In het Noordhollands Duinreservaat (NHD) komen geen Reeën voor. De beheerder, het Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland, wilde dat tot voor kort ook graag zo houden, beducht als zij was voor schadeclaims van de vele bollenboeren aan de lange oostgrens van het NHD. Dus werden Reeën die het gebied incidenteel toch wisten te bereiken, stelselmatig afgeschoten.

Naar aanleiding van de gesprekken over Reeën ten behoeve van de artikelen in DUIN heeft het bedrijf echter besloten hun beleid aan te passen conform hun beheerplan, waarin staat dat in het gebied een zo natuurlijk mogelijk ecosysteem moet worden nagestreefd. Vanaf nu zijn Reeën dus welkom in het NHD. Maar het zal nog wel een hele lange tijd duren, gezien de barrières, voordat er daar sprake zal zijn van een florerende populatie!

foto: H.J. Verdonk

Bepaling afschot van Reeën

Bejaging van reewild is aan strikte regels gebonden. Het afschot wordt gereguleerd via een vergunningstelsel waarvoor het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de verantwoordelijkheid draagt. Het aanvragen van een vergunning moet gebeuren met vermelding van de geschatte populatiegrootte, verdeeld over leeftijden en geslachten, de gezondheid van de populatie en de terreingesteldheid. Goede reewildjagers verzamelen deze informatie door urenlang te observeren en door te proberen de dieren individueel te herkennen en zich zo een indruk te vormen van de samenstelling en de grootte van de populatie. In enkele gebieden worden bovendien jaarlijks systematische grondtellingen gehouden, waarbij ook wordt geprobeerd individuen te herkennen om dubbeltellen te voorkomen. Uiteindelijk mondt dit uit in een afschotaanvraag, die is gespecificeerd naar aantal beesten met hun leeftijd en geslacht. Het aantal af te schieten beesten wordt bepaald op basis van een gewenste populatie-omvang van ca. 5 Reeën per 100 ha (dat veel dichtheden in de duinen hierop uitkomen is dus geen toeval!).

Inmiddels doet ook een andere methode opgeld, voorgesteld door reeënkenner Poutsma. Deze methode gaat uit van de filosofie dat de "beste" individuen een territorium kunnen veroveren in de meest geschikte terreindelen. Daar zal de dicht-

Duingebied met hoge dichtheid

Er is echter ook een keerzijde aan de medaille. Op Schouwen-Duiveland komt al jaren een hoge reeënstand voor van 10 Reeën per 100 ha, veruit de hoogste van het hele duingebied. Jaarlijks vindt hier afschot plaats maar er is zoveel dekking voor de Reeën beschikbaar dat de jagers het hun toegestane aantal bij lange na niet halen. Toch is er geen sprake van een slechte gezondheid van de dieren. Zou dat nog op stapel staan? Op dit moment biedt dit gebied blijkbaar aan de vele Reeën wel voldoende mogelijkheden om moeilijke omstandigheden door te komen. Valwild wordt hier namelijk nauwelijks aangetroffen.

Ander beheer

Gezien de hevige kritiek waaraan jacht momenteel blootstaat, is het opvallend dat reewildjacht veel minder weerstand oproept. De jachtpraktijk en het verhaal over het verdwijnen van grote roofdieren komen wellicht realistischer over dan bij bejaging van andere diersoorten.

Toch zou het op zijn minst de moeite waard zijn om de jacht op Reeën in verschillende (duin)gebieden volledig te stoppen en de populatie-ontwikkeling aandachtig te volgen. Want misschien behoeft het traditionele beeld, dat bejaging noodzakelijk is voor wat betreft de duinen toch wat aanpassing.

Bronnen

1. Groot Bruinderink, G.W.T.A. 1987. Reewild in de Alde Feanen. Intern rapport 87/11, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.
2. Haaften, J.L. van, 1978. Reewild en reewildbeheer. Vereniging Het Reewild, Arnhem.

heid dus het hoogst zijn. Zwakkere individuen zullen worden gedwongen naar meer marginale delen uit te wijken. In die terreindelen zou dan ook iedere Ree moeten worden afgeschoten, terwijl in optimale terreindelen geen afschot plaatsvindt.

Voor de duinen komt dit bijvoorbeeld neer op het plegen van afschot in de zeereep terwijl het midden- en binnenduin gevrijwaard zijn van jacht. De opengevallen plaatsen zullen worden ingenomen door dieren die in het optimale terrein geen plekje hebben kunnen bemachtigen. Omdat deze methode een betere ecologische onderbouwing heeft dan de norm van 5 Reeën per 100 ha, verdient de methode Poutsma m.i. de voorkeur, mits een goede kennis aanwezig is over welke terreindelen optimaal en welke marginaal geschikt zijn. Bij afschot van Reeën in de marginale gebieden zal evenwel rekening moeten worden gehouden met de mogelijkheid voor Reeën om te migreren. Dat wil zeggen, een selectief afschot is hier geboden en moet zich specifiek richten op alleen de zwakkere dieren. Deze migratie van Reeën tussen de verschillende populaties (noodzakelijk voor de uitwisseling van erfelijk materiaal) kan worden bevorderd door het in stand houden van verbindingzones tussen de verschillende leefgebieden van Reeën.